

Els cinquanta anys de Comissions Obreres

Commemorar la història d'un sindicat és cosa pròpia d'aquesta terra que va veure néixer el primer sindicat obrer de la Península, i un dels primers de l'Europa continental, fa 175 anys. I aquests moments actuals, en què els sindicats són objecte d'un clar intent de neutralització, fan oportú recordar la seva importància històrica, ja que si al segle XIX van aconseguir de guanyar per als treballadors els primers drets socials, van acabar obtenint al segle XX, amb la continuïtat de la seva lluita, uns avenços que van fer dels anys que van seguir la Segona guerra mundial una etapa de progrés en què van registrar-se les taxes més baixes de desigualtat de la història. És el que l'economista xilè José Gabriel Palma descriu així: "Hi va haver un temps en el planeta Terra en que l'ingrés mig dels de baix creixia més que el dels de dalt". Allò que anomenem l'estat del benestar va ser justament el fruit d'aquesta lluita. No hauria arribat a existir sense els sindicats, i corre perill de desaparèixer en moments en que els sindicats són objecte d'un atac encaminat a debilitar-los.

Està clar que quan parlo d'una etapa de progrés social en aquells anys de després de la Segona guerra mundial m'estic referint al que es va esdevenir a la major part del món desenvolupat, no pas a l'Espanya en què aleshores governava el règim del general Franco, que va convertir l'activitat sindical en objecte de repressió.

El naixement de Comissions Obreres, que van aparèixer a Catalunya ara fa cinquanta anys, no era l'inici, sinó el resultat i la consolidació d'una llarga tasca que havia dut a moments com les vagues de 1956. Comissions representava, però, una força nova, que transcendia en alguna mesura el model tradicional d'un sindicat de partit, ja que es van constituir amb la participació de comunistes, catòlics, socialistes i membres de diverses agrupacions que acceptaven de treballar conjuntament. La repressió amb què el règim responia a aquesta avenços de l'organització obrera ajudava en realitat a polititzar-la, i la pluralitat dels que s'hi integraven contribuïa a la seva identificació amb una lluita col·lectiva

antifranquista.

Aquesta transversalitat culminaria uns anys més tard, pel novembre de 1971, en la seva participació en l'Assemblea de Catalunya, un moviment unitari en què s'integraven partits, sindicats, associacions de veïns, col·legis professionals i agrupacions diverses, que aniria creixent, amb la integració de noves entitats i amb la seva extensió per tot Catalunya, amb el propòsit de defensar un programa amb tres punts essencials: llibertats polítiques, amnistia per als presos polítics i restabliment de l'autonomia.

Un element fonamental d'aquesta evolució va ser que Comissions Obreres assumissin la solidaritat amb les diverses lluites de la ciutadania, i molt en especial amb la defensa de les llibertats nacionals, venent els recels d'un cert esquerranisme que tendia a confondre nacionalisme amb burgesia, en moments en què resultava evident que la burgesia -tant la que havia retornat amb l'exèrcit franquista en 1939 com la que feia aleshores negocis bruts, col·laborant amb el règim- no tenia res a veure amb un catalanisme que defensaven sobre tot les capes populars.

Cal dir que aquesta identificació en la lluita contra un enemic comú de les llibertats socials i nacionals, i l'acceptació dels immigrants instal·lats a casa nostra com "els altres catalans", va ser àmpliament compartida pel conjunt de les forces democràtiques, que van contribuir amb això a la consolidació d'una unitat d'acció que seria vital per al futur de Catalunya. La participació activa dels treballadors immigrants en les manifestacions de l'onze de setembre dels darrers anys del franquisme -una participació especialment visible en llocs com Terrassa o Sabadell- era l'anunci de la seva presència entre el milió de manifestants que es van llençar al carrer l'onze de setembre de 1977 per reclamar "Llibertat, amnistia, i estatut d'autonomia".

Va ser aquesta mobilització massiva de la societat, potenciada per la multiplicació de les vagues, que el 1976, esperonades pels efectes de la crisi econòmica, arribaven a un màxim, la que va aconseguir forçar el règim a emprendre el camí

de la transició, i no les negociacions per dalt dels dirigents polítics. Va ser la força del carrer la que va obligar els hereus de la dictadura a pactar i fer concessions, i al carrer, al costat de la ciutadania, estaven els afiliats de comissions.

Malauradament això arribava en moments en què la conjuntura internacional marcava una hora desfavorable per al desenvolupament d'una democràcia participativa com la que s'havia anat construint amb aquesta empenta col·lectiva a casa nostra. El 1981 Reagan començava la lluita contra el sindicats dels controladors aeris i tres anys més tard Margaret Thatcher s'enfrontava al sindicat dels miners a Gran Bretanya. Era el moment en què començava el que s'anomena habitualment la "gran divergència", que ha conduït a unes dècades caracteritzades, a escala mundial, per la combinació d'un descens gradual dels salaris respecte dels avenços de la productivitat, de la disminució dels impostos a les grans fortunes empresarials, i de la retallada progressiva dels serveis socials. Una combinació que ha dut al triomf de la desigualtat en què vivim avui. Una evolució que estava clar que anava contra els principis que els sindicats havien defensat secularment, i que s'ha consolidat contra ells, en una política dedicada a reduir-los a la impotència.

Els resultats els tenim avui i són catastròfics. La desigualtat s'ha convertit en un problema global. Un estudi del Crèdit Suisse publicat fa poc sosté, en una anàlisi a escala planetària, que poc més del 8 per cent dels més rics posseeixen avui el 85% de la riquesa total, mentre que el 70 % dels més pobres no arriben conjuntament a un 3 per cent. La pròpia senyora Yellen, que presideix la Reserva federal dels Estats Units, deia fa unes setmanes: "la meitat més pobra de les famílies nord-americanes tenia el 1989 un 3 per cent de la riquesa global i ara no té més enllà d'un 1 per cent".

Hi ha avui un consentiment universal respecte que la desigualtat és un obstacle per al creixement econòmic i comença a preocupar que el malestar que produeix l'empobriment de la majoria es tradueixi en commocions socials. Un multimilionari nord-americà escrivia fa poc: "Cap societat no pot aguantar aquest nivell de desigualtat. De fet no hi ha cap exemple en la

història de la humanitat de què s'hagi produït una tal acumulació de riquesa i no hagin aparegut les forques de la rebel·lia. Mostreu-me una societat molt desigual i us mostraré un estat policia. O una insurrecció".

El reconeixement del mal és general; però ningú no troba remeis per combatre'l. Tothom està convençut que caldria tornar a una situació en que hi hagués un repartiment més equitatiu dels ingressos entre els salaris i els guanys, i en què una fiscalitat suficient sobre aquesta guanys permetés recuperar els serveis de l'estat del benestar que s'estan perdent. En un estudi recent sobre la desigualtat es reclamen, com un element essencial, "polítiques que derivin el poder de negociació dels accionistes i els administradors als treballadors".

El problema és que sembla que, en les condicions actuals de control de la vida política per part del capital financer, hi ha molt poques possibilitats d'aconseguir-ho. La impotència dels governs per obtenir uns rendiments fiscals justos de les grans empreses és un fet universal. Les formes d'evasió s'han refinat i la capacitat dels governs de combatre-les s'aplica solament als petits defraudadors. Que la pròpia Unió Europea hagi triat per president un polític especialitzat en facilitar l'evasió fiscal en gran escala és un signe clar dels temps.

Això vol dir que serà necessari canviar a fons les condicions vigents en la política actual per tal d'aturar la màquina imparable de la desigualtat, per aturar l'empobriment col·lectiu i recuperar, d'aquesta manera, la dinàmica d'un progrés compartit.

En algun moment caldrà posar-se a fer-ho. I jo tinc l'esperança que aleshores els sindicats no seran solament el testimoni d'un passat en què van contribuir a fer una societat més justa i més equitativa, sinó una eina que ajudi seriosament a la tasca de recuperar aquesta valors col·lectius.

Josep Fontana